

Kasstroomoverzicht

In het nieuwe vwo-examenprogramma Bedrijfseconomie staat bij de ‘belangrijkste begrippen’ van domein G (Verslaggeving) het onderwerp kasstroomoverzicht. Hoe breed en diep dit onderdeel moet worden behandeld is niet vermeld. Hierna wordt dit onderwerp vrij basaal aan de orde gesteld. Je kunt zeggen: ‘Gaaf dit nou niet te ver?’ Het antwoord zou kunnen zijn: ‘Inderdaad, maar hoe breed en diep dan wél?’

Veel ondernemingen voegen aan hun externe jaarrekening een kasstroomoverzicht toe. De Raad voor de Jaarverslaggeving verplicht middelgrote en grote rechtspersonen een kasstroomoverzicht inclusief toelichting op te nemen. Ook ondernemingen die IFRS toepassen, moeten een kasstroomoverzicht als onderdeel van hun jaarrekening opnemen.

Wim de Reuver

Een kasstroomoverzicht laat de oorzaken zien van de verandering in de liquide middelen in het verslagjaar. De liquide middelen nemen toe als bepaalde posten van het vermogen toenemen (het afsluiten van een langlopende lening en de ontvangst per bank van het bedrag) en/of posten van de vaste en vlottende activa afnemen (een debiteur betaalt zijn schuld aan de onderneming, de onderneming verkoopt een vast actief).

In een kasstroomoverzicht splitsen we de kasstromen in drie soorten stromen.

1. Kasstromen uit operationele activiteiten. Operationele activiteiten zijn de gewone bedrijfsactiviteiten die horen bij productie, dienstverlening en handel. Voorbeelden van de toename of afname van liquiditeiten uit operationele activiteiten zijn:
  - ontvangsten van debiteuren;
  - betalingen aan crediteuren;
  - betalingen van kosten;
  - betaling van vennootschapsbelasting.
2. Kasstromen uit investeringsactiviteiten. Hierbij gaat het om liquide middelen die zijn gebruikt voor investeringen en liquide middelen die zijn ontvangen als gevolg van desinvesteringen (verkoop) van vaste activa.
3. Kasstromen uit financieringsactiviteiten. Het gaat om de toename of afname van de liquiditeit door financieringsactiviteiten: mutaties in het eigen vermogen en het vreemd lang vermogen. Ook de uitgave voor betaald dividend wordt gerekend tot de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Directe en indirecte methode

Het kasstroomoverzicht uit operationele activiteiten kunnen we volgens de directe en de indirecte methode opstellen. Bij de directe methode gaan we uit van de werkelijk ontvangen en betaalde bedragen uit operationele activiteiten. Als een onder-

neming een nauwkeurig overzicht heeft van de werkelijke ontvangsten en uitgaven per activiteit is deze opstelling snel te maken. Als we uitgaan van gegeven balansen en winst-en-verliesrekening vraagt deze methode nogal wat rekenwerk. Bij de indirecte methode berekenen we de operationele kasstromen als de winst vóór belasting, verminderd met betaalde vennootschapsbelasting, verhoogd met de afschrijvingen en gecorrigeerd voor de mutaties in de balansposten voor zover deze betrekking hebben op operationele activiteiten.

Bij de kasstroom uit investeringsactiviteiten en de kasstroom uit financieringsactiviteiten gebruiken we uitsluitend de indirecte methode.

De kasstroom uit investeringsactiviteiten vergt vaak wat meer werk. We kunnen niet zonder meer bepalen dat een toe(af)name in de balanspost een (des)investering is. We moeten corrigeren voor de afschrijvingen, deze worden niet op het kasstroomoverzicht bij de investeringsactiviteiten opgenomen, maar bij het kasstroomoverzicht uit operationele activiteiten. Daarnaast nemen we investeringen en desinvesteringen apart op. Als de vaste activa op 1 januari op de balans staan voor € 240.000 en op 31 december voor € 320.000 terwijl in de loop van het jaar voor € 50.000 is afgeschreven en er geen desinvesteringen hebben plaatsgevonden, zijn de investeringen in het afgelopen boekjaar € 130.000; namelijk € 320.000 - € 240.000 + € 50.000. Stel dat er in het afgelopen jaar vaste activa verkocht zijn met een boekwaarde van € 40.000 (desinvesteringen) dan zijn de investeringen € 170.000.

We kunnen de volgende opstelling maken:

Vaste activa per 1 januari	€ 240.000
Investerings van 1 januari – 31 december	€ ..... +
	€ .....
Afschrijvingen van 1 januari – 31 december	€ 50.000 -
	€ .....
Desinvesteringen van 1 januari – 31 december	€ 40.000 -
Vaste activa per 31 december	€ 320.000

De investeringen waren € 320.000 + € 40.000 + € 50.000 - € 240.000 = € 170.000.

Om alle berekeningen bij de diverse soorten kasstromen te laten zien, nemen we een compleet voorbeeld op.

Balansen (x €1.000)					
	31-12-2016	31-12-2015		31-12-2016	31-12-2015
Gebouwen	420	440	Aandelenkapitaal	500	450
Inventaris	900	730	Agioreserve	235	210
Vorraden	340	240	Algemene reserve	415	300
Debiteuren	70	80	Winst na belasting	270	180
Liquide middelen	60	50	Hypothecaire lening	110	130
			Onderhandse lening	100	120
			Crediteuren	140	135
			Nog te betalen kosten	20	15
	1.790	1.540		1.790	1.540

Voorbeeld

Van onderneming Brumstra BV zijn de volgende balansen en de winst-en-verliesrekening beschikbaar (zie hierboven).

Winst-en-verliesrekening over 2016 (x €1.000):

Omzet	1.900	
Inkoopprijs van de omzet	1.075	825
Loonkosten	200	
Afschrijving gebouwen	20	
Afschrijving inventaris	30	
Overige bedrijfskosten	70	
		320
Bedrijfsresultaat		505
Interestkosten (betaalde interest)		100
Resultaat voor belasting		405
Vennootschapsbelasting		135
Resultaat na belasting		270

Van de winst na belasting over 2015 is begin 2016 €65.000 als dividend uitgekeerd en €115.000 toegevoegd aan de reserves.

De nog te betalen kosten hebben uitsluitend betrekking op overige bedrijfskosten. De loonkosten en overige bedrijfskosten leiden tot uitgaven.

De vennootschapsbelasting is in het verslagjaar betaald.

Alle in- en verkopen vinden op rekening plaats. Brumstra BV rekent de interestkosten tot de kasstroom uit operationele activiteiten.

In 2016 waren er geen desinvesteringen.

Gevraagd

- Bereken de opbrengst van de aandelenemissie in 2016.
- Bereken de investering in 2016 in gebouwen en inventaris.
- Bereken de ontvangsten van debiteuren in 2016.
- Bereken de inkoop op rekening in 2016.
- Bereken met behulp van de uitkomst op vraag d de betalingen aan crediteuren in 2016.
- Bereken welk bedrag aan kosten in 2016 werd betaald.

- Stel de kasstroom uit operationele activiteiten over 2016 samen volgens de directe methode.
- Stel de kasstroom uit operationele activiteiten over 2016 samen volgens de indirecte methode.
- Stel de kasstroom uit investeringsactiviteiten over 2016 samen.
- Stel de kasstroom uit financieringsactiviteiten over 2016 samen.
- Controleer of het saldo van de kasstromen over 2016 overeenstemt met de mutatie in de liquide middelen volgens de balans.

Uitwerking

- Het aandelenkapitaal is toegenomen met €50.000. De aandelen zijn boven pari geplaatst want de agioreserve is toegenomen met €25.000. De opbrengst van de aandelenemissie is dus €**75.000**.

	Gebouwen	Inventaris
Balans per 31-12-2015	€440.000	€730.000
Investeringen in 2016	€.....	€.....
Afschrijvingen in 2016	€20.000	€30.000
Balans per 31-12-2016	€420.000	€900.000

Investeringen in 2016 in gebouwen: €420.000 + €20.000 - €440.000 = €**0**
 Investeringen in 2016 in inventaris: €900.000 + €30.000 - €730.000 = €**200.000**

Vordering op debiteuren per 31-12-2015	€80.000
Verkocht op rekening in 2016	€1.900.000
	€1.980.000
Vordering op debiteuren per 31-12-2016	€70.000
In 2016 van debiteuren ontvangen	€ 1.910.000
Voorraad per 31-12-2015	€240.000
Inkoop op rekening in 2016	€.....
	€.....
Inkoopprijs van de omzet in 2016	€1.075.000
Voorraad per 31-12-2016	€340.000
Inkoop op rekening in 2016: €340.000 + €1.075.000 - €240.000	= € 1.175.000

(Zie vervolgt op de volgende pagina)

e	Schuld aan crediteuren per 31-12-2015	€ 135.000
	Inkopen op rekening in 2016	€ 1.175.000
		€ 1.310.000
	Schuld aan crediteuren per 31-12-2016	€ 140.000
	In 2016 betaald aan crediteuren	€ 1.170.000

f	Loonkosten (winst-en-verliesrekening)	€ 200.000
	Overige bedrijfskosten (winst-en-verliesrekening)	€ 70.000
		€ 270.000
	Nog te betalen kosten per 31-12-2015	€ 15.000 +
		€ 285.000
	Nog te betalen kosten per 31-12-2016	€ 20.000 -/
	In 2016 betaald aan kosten	€ 265.000

g	Kasstroomoverzicht 2016			
	Operationele kasstromen volgens de directe methode	Toename liquiditeit	Afname liquiditeit	Saldo
	Ontvangen van debiteuren	€ 1.910.000		
	Betaald aan crediteuren		€ 1.170.000	
	Betaald aan kosten		€ 265.000	
	Betaalde interest		€ 100.000	
	Betaalde vennootschapsbelasting		€ 135.000	
		€ 1.910.000	€ 1.670.000	+ € 240.000

h	Kasstroomoverzicht 2016			
	Operationele kasstromen volgens de directe methode	Toename liquiditeit	Afname liquiditeit	Saldo
	Winst voor belasting	€ 405.000		
	Betaalde vennootschapsbelasting		€ 135.000	
	Afschrijving gebouwen	€ 20.000		
	Afschrijving inventaris	€ 30.000		
	Mutatie Voorraden		€ 100.000 ¹⁾	
	Mutatie Debiteuren	€ 10.000 ²⁾		
	Mutatie Crediteuren	€ 5.000 ³⁾		
	Mutatie Nog te betalen kosten	€ 5.000 ³⁾		
		€ 475.000	€ 235.000	+ € 240.000

- 1) De voorraden zijn in 2016 toegenomen, er is dus sprake van een afname van liquide middelen.
- 2) De vordering op debiteuren is in 2016 afgenomen, er is dus sprake van een toename van liquide middelen.
- 3) De schuld aan crediteuren en aan Nog te betalen kosten is in 2016 toegenomen, er is dus sprake van een toename van liquide middelen.

i	Kasstroomoverzicht 2016			
	Investeringskasstromen	Toename liquiditeit	Afname liquiditeit	Saldo
	Investerings in inventaris		€ 200.000 ⁴⁾	-/ € 200.000

- 4) De vaste activa (inventaris) zijn toegenomen, dus er is sprake van een afname van liquide middelen.

j	Kasstroomoverzicht 2016			
	Financieringskasstromen	Toename liquiditeit	Afname liquiditeit	Saldo
	Aandelenkapitaal	€ 50.000		
	Agioreserve	€ 25.000		
	Opbrengst aandelenemissie	€ 75.000 ⁵⁾		
	Aflossing hypothecaire lening		€ 20.000 ⁶⁾	
	Aflossing onderhandse lening		€ 20.000 ⁶⁾	
	Betaald dividend		€ 65.000	
		€ 75.000	€ 105.000	-/ € 30.000

- 5) Het eigen vermogen is toegenomen, dus er is sprake van een toename van liquide middelen.
- 6) Het vreemd vermogen neemt door de aflossing af, er is dus sprake van een afname van liquide middelen.

k De mutatie in de liquide middelen is volgens de kasstroomoverzichten:
+ € 240.000 (zie g en h) -/ € 200.000 (zie i) -/ € 30.000 (zie j) = + € 10.000.
De liquide middelen zijn volgens de balansen in 2016 toegenomen van € 50.000 tot € 60.000 dus een toename van € 10.000. Dit stemt met elkaar overeen.

In dit voorbeeld zijn de balansen opgesteld vóór verdeling van de winst. Het is natuurlijk ook mogelijk de balansen op te stellen ná verdeling van de winst.

Samenleving & financiële sector

Midden oktober publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) het rapport 'Samenleving en financiële sector in evenwicht'. De adviseur van het kabinet signaleert – mede door de crisis van 2008 – een drietal problemen van de financiële sector: inherente instabiliteit (o.a. procyclisch opereren), te grote dominantie (ten opzichte van economie en samenleving) en teveel een oriëntatie op de korte termijn. Met het rapport wil de WRR aanpassingen in het sociaaleconomisch beleid stimuleren die de samenleving minder afhankelijk maken van onevenwichtigheden in de financiële sector, de financiële sector robuuster maken en de politieke betrokkenheid bij die sector versterken. De WRR doet aanbevelingen op een drietal gebieden. Aanbevelingen voor een financieel weerbare samenleving, zoals het aangaan van schulden terugdringen, een productievare aanwending van vermogens en versterking van de positie van klanten. Een tweede reeks aanbevelingen is gericht op een robuustere financiële sector, zoals versterken van buffers (risicodragend vermogen), systeemrisico's tegengaan en ruimte maken voor nieuwkomers (banken, institutionele beleggers). Tenslotte pleit de WRR voor grotere politieke betrokkenheid: periodiek, met een integrale benadering en beleidsconsistentie in de tijd. Het WRR-rapport is verkrijgbaar in de boekhandel (ISBN 9789490186340) en gratis te downloaden van www.wrr.nl